

bé presenten arcs triomfals de mig punt i voltes en forma de quart d'esfera.

A l'interior de l'església hi ha una pila baptismal romànica monolítica de forma ovoide. És decorada amb un seguit d'arcs cecs de mig punt que arrenquen d'unes falses columnetes, esculpides en baix relleu.

També trobem una arqueta amb una inscripció en llatí i un escut a cada costat en baix relleu. Aquesta arqueta està foradada, ja que un dels mossens de l'església la va utilitzar com a menjadora per a les gallines.

A l'absis central hi ha la decoració mural romànica, restaurada el 1946. al fons de la conca absidal hi veiem el Pantocràtor dins l'ametlla mística. El braç dret és en posició de beneir, mentre la mà esquerra sosté el llibre. El Pantocràtor està envoltat pel Tetramorf; cada símbol ostenta el nom de l'evangelista en uns rètols que sostenen amb les mans, unes o peülles segons el cas. Aquest tema superior és completat amb dos àngels serafins de llargues ales encreuades i proveïdes d'ulls.

SANTA EULÀLIA DE LA MUGA. Detall de les pintures murals

Una franja amb motius geomètrics separa aquesta part del fris situat a cada banda de la finestra central. A la dreta hi podem veure l'escena del rentament de peus; la figura de Sant Pere queda a l'intradós de la finestra. A l'esquerra de l'absis hi ha l'escena de l'entrada a Jerusalem: Jesús és representat dalt de l'ase seguit dels deixebles. Al seu davant hi ha un arbre i al costat una torre i els murs de la ciutat. En un fris inferior hi ha uns calzes d'on brollen unes tiges amb fulles molt estilitzades. Una franja amb línies amb ziga-zaga separa aquest motiu de la draperia que ocupa la part inferior del conjunt. En el vèrtex de l'arc triomfal hi ha el crismó i en el mateix arc i els muntants, decoració geomètrica i floral.

Test: Jordi Merino

Fotos: Lluís Fernández

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 190

18 de novembre de 2018

L'ALT EMPORDÀ

PERALADA

Història

La vila de Peralada té un origen antic, amb un poblat ibèric datat el 500 aC. El *pagus* de Peralada va néixer en època dels romans. A l'edat mitjana, el comtat de Peralada quedà sota el domini del comtat d'Empúries. En els carrers, hi ha edificis que mostren el passat medieval. A la plaça Major, amb reformes posteriors, encara hi ha la casa natal del cronista Ramon Muntaner (1265-1336).

CONVENT DEL CARME, actual museu i biblioteca del castell de Peralada.

Peralada va ser una vila amb una història important. Era capital d'un comtat quan Figueres, actual capital de l'Alt Empordà, era tan sols un poble amb poques masies. Peralada tenia exèrcit propi, que defensava el territori davant dels comtats de Besalú i Empúries.

Des de l'alta edat mitjana, tot i ser una de les poblacions amb més habitants de la comarca, va començar a decaure com a potència. El comtat de Castelló d'Empúries es va enfortir i això va fer que el comtat de Peralada quedés supeditat al de Castelló. Va passar a ser un comtat sense comtes.

Peralada va decaure poc després de l'any 1078, quan va morir Ponç I d'Empúries, que va deixar aquest comtat en herència als seus dos fills Hug i Berenguer. Aquest últim es va convertir en senyor de Peralada i va ser el fundador d'una dinastia de vescomtes que primer es van anomenar vescomtes de Peralada i, més tard, de Quermançó. En acabat, van adoptar el nom definitiu de vescomptes de Rocabertí.

Els Rocabertí van ser decisius per la història del país i per la de Peralada. El vescomte Jofre de Rocabertí, el primer personatge que va fer servir aquest cognom, va lluitar contra el comte d'Empúries Hug I per la possessió del castell de Requesens, aliat amb el comte de Rosselló, de qui s'hauria fet vassall.

Els Rocabertí van enfortir el domini l'any 1249, gràcies al matrimoni de Dalmau III de Rocabertí amb la pubilla de Navata, que tenia drets feudals importants sobre Navata. Dalmau va obtenir, doncs, el domini de les regions de Navata i Peralada. Va bastir el palau de la vila, on Jaume I es va hostatjar al convent del Carme, actual museu i biblioteca del castell de Peralada. camí cap a Lió.

CAMPANAR DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE PERALADA.

L'any 1285, l'exèrcit invasor de Felip l'Ardit va acampar davant les muralles de Peralada, que en aquella època era el quarter general del rei Pere II. Després d'una batalla a camp obert, quan el rei i el seu fill ja havien sortit de la vila, els almogàvers van calar foc a totes les cases. Però el que explica la primera

giques; en destaquen cinc d'historiats: el d'Adam i Eva, el dels Atlants, el de la cacera, el del banquet i el dels pecats capitals.

El 1835, arran de la desamortització, va passar a mans de l'Ajuntament, i des d'aleshores ha tingut moltes funcions: hospital, jutjat, caserna i fins i tot cinema. L'edifici que envoltava el claustre, un gran baluard reconstruït al segle XVIII, fou enderrocat durant els anys 60 del segle XX. Actualment és l'element arquitectònic públic visitable més important de Peralada. Al seu costat i després de la compra d'una finca annexa, l'Ajuntament va crear l'any 2001 el centre de turisme cultural de la vila.

SANTA EULÀLIA DE LA MUGA (VILANOVA DE LA MUGA)

Església situada al centre del poble, a davant del riu Muga. És un temple de planta basilical, de tres naus i tres absis semicirculars.

La façana està formada per una portalada de dos arcs en degradació, llinda i timpà llis. La llinda està decorada amb tres creus gregues, inscrites dins cercles. Damunt la porta, a la part central de la façana hi ha una finestra amb arc de mig punt de mida inferior que les dues que trobem a cada costat de la portalada. Damunt el frontis, s'hi bastí una torre campanar octogonal, que posseeix quatre arcades. Al mur lateral veiem dues finestres amb arcs de mig punt i a la part superior es conserva la cornisa. L'altre mur lateral no té obertures i la cornisa és de secció de bisell. La capçalera de l'església és formada per l'absis central semicircular i dues absidioles de la mateixa forma.

La volta de la nau central és apuntada i seguida. Les naus laterals posseeixen cobertes de quart de cercle. Els arcs formers són de forma rebaixada sostinguts per pilastres quadrades. L'arc triomfal és de punt rodó i la volta de l'absis és de quart d'esfera. Les absidioles laterals tam-

SANTA EULÀLIA DE LA MUGA. Pintures murals de l'absis.

mies a la població. Les excavacions arqueològiques de l'any 2003 van revelar que aquest hospital tenia una capella i un cementiri, d'on es van exhumar 116 cossos, amb la sorpresa que un d'ells guardava un petit tresor amagat: 25 monedes d'or del segle XV, actualment exposades al Centre de Turisme Cultural Sant Domènec. El 1835, arran de la desamortització, l'edifici passà a mans del Sindicat Agrícola de Peralada, que hi guardava les bombes de reg dels associats; d'aquí el nom popular de Casa de les Bombes.

Portal del Comte

Correspon al segon recinte emmurallat, construït la darrera dècada del segle XIII, després de l'incendi de 1285 que va destruir quasi totalment la vila. D'aquesta segona muralla, el Portal del Comte era la principal porta d'entrada a Peralada i la que donava pas al camí que duia a Castelló d'Empúries. Aquí hi havia el cos de guàrdia que controlava l'accés a la vila i cobrava els peatges per entrar les mercaderies.

D'aquest segon recinte emmurallat es conserva també una torre rodona ubicada actualment dins del recinte del convent del Carme.

SANT DOMÈNEC DE PERALADA. Claustre.

SANT DOMÈNEC DE PERALADA

Aquest monument romànic del segle XII és l'únic testimoni que es conserva d'un antic monestir d'agustins fundat la segona meitat del segle XI. Extingida la comunitat primitiva, el 1578 fou adquirit per l'orde de Sant Domènec, d'on li ve el nom actual. Els capitells i les columnes pertanyen al claustre del primitiu monestir romànic, però l'edificació és del segle XVI. Els capitells són d'una temàtica rica i diversa que combina motius vegetals i geomètrics amb figures zoolò-

versió que apareix a la crònica de Ramon Muntaner no és el mateix que el que relata la de Bernat Desclot, ja que aquest diu que qui va calar foc a Peralada va ser el vescomte Dalmau per evitar que els enemics se n'aprofitessin.

Després de la massacre de Peralada, els Rocabertí van fer restaurar la població, van edificar un nou palau i van fer el segon cercle de muralles. Encara avui podem trobar les restes de les muralles del castell originari als carrers de la vila.

Els vescomtes de Peralada destacaren com a cortesans, diplomàtics i militars en la cort dels comtes de Barcelona. L'any 1472, Peralada fou atacada per les tropes de Joan II. La casa vescomtal sortí molt afectada d'aquella guerra. Així doncs, a partir del segle XV, la vila de Peralada va començar a entrar en decadència fins a finals del segle XIX, convertint-se a poc a poc en una població rural d'agricultura pròspera, però en inferioritat davant els altres comtats com el de Castelló d'Empúries i el de Figueres, que es convertiria en la capital de la comarca més tard.

Església parroquial de Sant Martí

L'advocació a Sant Martí, el preferit dels reis carolingis, evidencia l'antiguitat de l'església parroquial de Peralada, confirmada després per les excavacions arqueològiques, que van descobrir la planta d'un petit temple preromànic de principis del segle IX. Avui són visibles restes del temple romànic, consagrat el 1208, i la torre del campanar del segle XIV, que testimonia la intenció de construir un gran temple gòtic que no va reeixir. L'edifici actual és d'estil neoclàssic, i va ser construït a les darreries del segle XVIII.

Convent de Sant Bartomeu i antic castell

El 1390, el vescomte de Peralada Felip Dalmau de Rocabertí va cedir a la comunitat de monges canongesses agustines de Sant Bartomeu de Bell-lloc un solar al nord de l'església parroquial perquè hi edificués un convent que va romandre actiu fins als anys 70 del segle XX; avui és un edifici d'habitatges.

Les excavacions arqueològiques de 1989 van posar al descobert dues troballes importantíssimes: les restes de l'antic castell vescomtal, una fortalesa carolíngia anomenada *Castro Tolon* que fou destruïda el 1285 arran de la guerra entre els reis Pere el Gran i Felip l'Ardit, i l'única resta que es coneix fins ara de la muralla d'un *oppidum* ibèric dels segles V-III aC, és a dir, dels primers pobladors d'aquest indret, on més d'un mil·lenni més tard, s'aixecà la vila de Peralada.

Antic Hospital i Casa de les Bombes

Situat originalment a l'entrada de la vila, l'antic hospital medieval de Peralada s'ocupava de donar almoïna als pobres i d'evitar l'entrada d'epidè-